

A KORMÁNY JAVASLATA NEM OLDJA MEG A KETTŐS
ÁLLAMPOLGÁRSÁGOT

A Matovič-kormány előrukkolt javaslatával a kettős állampolgárság problémájának megoldására. Ez a probléma 2010-ben keletkezett, amikor előbb Magyarország elfogadta saját törvényét a kettős állampolgárságról, majd a szlovák parlament erre egy „ellentörvényel” reagált, amely betiltotta a többes állampolgárság szinte minden formáját saját polgárainak. Az ellentörvény gyakorlatilag arra kötelezi a szlovákiai lakosokat, hogy bejelentsék a hatóságoknak, ha más állampolgársághoz jutnak, majd ezután az illetékes hivatal megszünteti szlovák állampolgárságukat.

Bár ez a törvény elsősorban Magyarország és a magyar törvény ellen irányult, azt meggátolandó, hogy elterjedjen a magyar-szlovák kettős állampolgárság Szlovákiában, hatásaiban nem elsősorban a magyarokat érinti. 2020. januárjáig a hivatalos statisztikák szerint 3346 ember vesztette el a törvény okán szlovák állampolgárságát, de közülük csak 129 (4 %) volt magyar állampolgár. A leggyakrabban Németország, Csehország és Ausztria volt érintett.¹

Ország	Esetek	Arány
Németország	778	23%
Csehország	776	23%
Ausztria	507	15%
Egyesült Királyság	376	11%
Egyesült Államok	172	5%
Magyarország	129	4%
Svájc	93	3%
Ausztrália	76	2%
Norvégia	74	2%
Írország	57	2%
Egyéb országok	308	9%
ÖSSZESEN	3346	100%

Másrészt azonban, az ellentörvény közvetett módon mégis működött a magyar közösségben is. A magyarországi Központi Statisztika Hivatal mélyelemzése például kiderítette, hogy a magyar honosítási törvény első öt évében (2011-2015) csak 1720 szlovák állampolgár kapott magyar állampolgárságot. Az összehasonlítás kedvéért, ugyanabban az időszakban 338 ezer romániai lakos jutott magyar állampolgársághoz.² Feltételezhető, hogy a trendek hasonlóak voltak az azóta eltelt időben is.

Az alacsony szlovákiai számok mögött azonban nem csak az állampolgársági szabályok szigorítása áll: mivel a szlovák és a magyar útlevelek azonos erejűek (lévén két Schengenen

¹ Az adatok forrása a szlovák Belügyminisztérium, akik aritmetikai hibát vétettek a számolás során.

A táblázatban a helyes végső adatot (3346) mutatjuk. <https://www.minv.sk/?tlacove-spravy&sprava=ministerstvo-vnutra-pripravuje-zmeny-v-zakone-o-statnom-obcianstve>

² <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/ujmagyarallampolgarok.pdf>

belüli EU-s országról van szó), az erősebb útlevel megszerzése ebben a viszonylatban nem jelent motivációs erőt. Ugyanezt azonban nem lehet elmondani az EU-s, de Schengenen kívüli Romániáról, illetve az EU-n kívüli Szerbiáról és Ukrajnáról.

Mit old (és mit nem) a kormányzati javaslat

A szlovák kormányprogram a következő ambíciókat jelölte meg az állampolgárság terén:

- Lehetővé tenni az adott ország állampolgárságának felvételét a szlovák állampolgárság elvesztése nélkül a más ország területén élő szlovák állampolgárok számára.
- Rendezni azon személyek helyzetét, akik a hatályos törvény alapján elveszítették szlovák állampolgárságukat úgy, hogy a megszokott európai elvek alapján visszakaphassák a szlovák állampolgárságot.
- Egyszerűsíteni az állampolgárság megszerzését a külhoni szlovákok számára.³

Ezeket a célokat a javasolt módosítások nagyjából teljesítik is. A változások „nyertesei” közé tartoznak a külhoni szlovákok, akiknek innentől nem kellene átmenniük a szlovák nyelvi teszten az állampolgárság megszerzéséhez. Hasonló előnyben részesülnének a jelenlegi és múltbéli cseh állampolgárok is, a nyelvek közelségére hivatkozva.

A következő csoport, amely elégedett lehet a változással azoké, akik második állampolgárságukat házassággal vagy születéssel szerzik vagy szerezték meg. Nagymértékben erősödik azok jogállása is, akik legalább három éve igazoltan külföldön élnek: ők megszerezhetik az adott ország állampolgárságát a szlovák elvesztése nélkül, sőt, ha 2010 óta elvesztették azt, akkor most vissza is szerezhetik.

A javaslat gyöngye pontja azonban az, hogy nem foglalkozik az ellentörvény által 2010-ben létrehozott filozófiai problémával: az állampolgárság automatikus elvesztésének kérdésével. Bár a javaslat létrehoz bizonyos kivételeket a szabály alól (főként a tartósan külföldön élők számára), de nem oldja azoknak

Kinek segít a javaslat
Külhoni szlovákok
Cseh állampolgárok
Tartósan külföldön élők
Házasság okán kettős állampolgárok
Kinek nem segít a javaslat
Magyarok és más belföldi kisebbségek
Itt élő, állampolgárságot elvesztők

³ http://www.culture.gov.sk/extdoc/8541/Programove%20vyhlasenie_cele%20zmenie_2020-2024

a helyzetét, akik nem férnek be a kivételek közé. Azokról van szó, akik állampolgárságot nem rokon szál vagy tartózkodás okán szerzik meg. Ez elsősorban a hazai őshonos kisebbségek tagjait érinti, akik számára az anyaországok gyakran kínálnak állampolgársági lehetőséget. A szlovák kontextusban ez elsősorban a magyarokra vonatkozik, de akár olyan horvátokra, szerbekre stb. is, akik szeretnék felvenni az anyaországi állampolgárságot.

Tényleg fontos az, hogy Szlovákia megakadályozza, hogy kisebbségi polgárai – elsősorban a magyarok – nemzetiségi alapon állampolgársághoz jussanak az anyaországban? A gyakorlat azt mutatja, hogy egyáltalán nem. Azok a környező országok, ahol magas a kettős állampolgárok aránya a nemzetiségi lakosság körében (pl. Románia, Szerbia) változatlanul stabilok, társadalmi szerkezetüket ez a tény nem bontotta meg, és a migrációs mintázataikat változatlanul a gazdasági összefüggések, nem pedig az állampolgársági viszonyok határozzák meg. Itt fontos még egyszer kiemelni, hogy a szlovák útlevél olyan erős, hogy egy szlovák állampolgárnak semmi oka spekulatív módon más állam (pl. Magyarország) útleveléért folyamodnia.

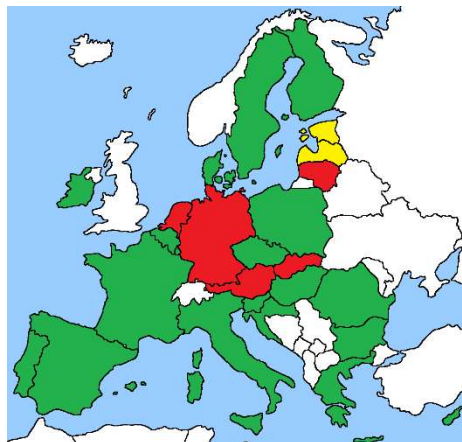
Azt is fontos hangsúlyozni, hogy azok az emberek, akik 2010 óta veszítették el az állampolgárságukat, és nem rendelkeznek tartós külföldi lakhatással, ebben a javaslatban nem lelnek gyógyírra. Nehéz megmondani, hogy a fent említett 3346 ember közül hány fér majd bele a létrehozandó kivételek közé, de az biztos, hogy egy jelentékeny részük kívül marad azokon.

Végsősorban a kormányzati tervezet túlságosan bonyolult, és ahelyett, hogy őszintén szembenézne a törvény igazi problémájával, inkább kivételeket hoz létre. Gondoskodik a számára „szimpatikusabb” polgárokról (választókról), de megint megfélemezik úgy a kisebbségekről, mint azokról, akik külföldi tartózkodás nélkül veszítették el hazai állampolgárságukat.

Mit javaslunk mi

A kettős állampolgárság bevett megoldásnak számít Európa országaiban. Ebből két országcsoport jelent kivételt: azok, amelyeket nagyobb harmadik országbeli bevándorlással néznek szembe (Németország, Ausztria, Hollandia), valamint a posztszovjet balti országok,

amelyek az országukat érő orosz befolyástól tartanak. Szlovákiának sem a migránsoktól, sem a külső befolyástól nem kell ezen a téren félnie, éppen ezért itt lenne az ideje, hogy megszabaduljon a 2010-ben a magyar kormány határozott lépésére gyors válaszként adott ellentörvényről. A magyar-szlovák viszony azóta pozitív irányban változott, ami újabb indok az mellett, hogy nincs értelme meghagyni az automatikus állampolgárságvesztés gyakorlatát.

Javasluk a törvény a kettős állampolgársággal kapcsolatos logikájának megfordítását. A törvény ezután a változtatás után is úgy szól majd, hogy a polgár elveszíti szlovák állampolgárságát, ha „szándékot mutat” más ország állampolgárságának megszerzésére (§ 9 [16] bekezdése). A módosított törvény ezután felsorolná a kivételeket ezen szabály alól (például § 9 [17] és [18] bekezdései).

Ezzel szemben azt javasluk, kerüljön ki a törvényből az állampolgárság automatikus elvesztését diktáló paragrafus, és ehelyett kerüljenek taxatív felsorolásra azon esetek, amelyekben más ország állampolgárságának megszerzése problémát jelent Szlovákia számára (például az ország biztonsága veszélyeztetésének okán). Ezzel a bizonyítási kényszer az állampolgársága elvesztése elleni kivételt kereső állampolgárról az adott kettős állampolgárság Szlovákia számára nem kívánatosságát bizonyítani próbáló állami szervekre.

Ezt a változást, amelyet a tárcaközi egyeztetés során is javasolni fogunk, természetesen a vele összefüggő paragrafusok módosításának is követnie kell. De az alapot a fent leírt filozófiai változás jelenti, amely úgy könnyítené meg az állampolgárok életét, hogy közben senkinek nem okozna hátrányt.

Ha a kormányzati javaslat a mai formájában megy át, valóban lesz, akin segít, de másokon viszont egyáltalán nem. A javaslat az állampolgársági törvény alapproblémáját sajnos nem mélységben próbálja oldani, csak egy újabb ragtapasszal szeretné letakarni.